

Оскільки вистава «Жираф Монс» виявилася дуже на часі і полюбилася глядачам, було вирішено створити книгу за цією казкою О. Михайлова, проілюструвавши її фото з вистави (м. Харків, видавництво «АССА», 2023). 13 жовтня театром було зіграно виставу з нагоди презентації книги «Жираф Монс. Харківська історія воєнної весни». Отже, тепер кожен у будь-якому куточку країни зможе познайомитись з історією маленького жирафика Монса та на мить побувати в залізобетонному місті-герої Харкові.

М. Рудський

ПОВЕРНЕННЯ ЕКЗИСТЕНЦІЙНОЇ ДРАМАТУРГІЇ МИКОЛИ ХВИЛЬОВОГО НА ТЕАТРАЛЬНІ ПІДМОСТКИ СВІТУ

М. Rudskyi

THE RETURN OF THE EXISTENTIAL DRAMATURGY OF MYKOLA KHVYLOVYI TO THE THEATER STAGES OF THE WORLD

Всі герої Миколи Хвильового — це його власні думки та переживання. Після боротьби людина у творчості Миколи Фітільова не отримала ані перемоги, ані поразки. Вона стає заручником своїх власних болючих рефлексій. Не є винятком і головний герой Анарх із твору «Повість про санаторійну зону». Його розуміння майбутнього постає у приреченості людини на «машинізацію». Ідеї О. Шпенглера, розгортання концепцій «євразійства» і пробудження української національної самосвідомості буде у героя Анарха чіткі колони його власного міфу.

Реалізація такого твору як «Повість про санаторійну зону» вимагає розуміння художньої системи світу «без Бога», як результат революції. І якраз у цьому світі герої Миколи Хвильового залишаються покинутими із самими собою разом з відповідальністю за скоєні вчинки.

Сліпа безгрунтова віра у вигаданий ідеал породила піднесеність героя Хлоні. Його романтика схожа з діями та думками і Миколи Хвильового. Арифметичні межі цього світу Миколи Хвильового такі: чим більше фантазій та мрій було в людині в час її боротьби, тим сильніше буде розчарування в новобудовах — руїнах світу.

Микола Хвильовий доволі вміло використовує алюзії на християнську віру у своїх творах. Порушуючи проблему, яка в часовому вимірі стосується комунізму, він приводить чіткі приклади з життя та біблейських сюжетів. І важливо зазначити, що проблема зневіри також переноситься у вимір міфів та легенд. Досягнення обіцяного революцією вселюдського щастя й гармонії відсувається у далеку, невизначену перспективу. Ленін, який постає для деяких героїв творчості як Бог, приїде через сотні років. А цей час відчувається як зникнення Бога і означає часовий розрив.

Сценічний світ драматургії Миколи Хвильового — це простір антихристиянського безвір'я. Де, як від атомного вибуху, залишилися лише тіні тих людей, які так довго мріяли та боролися за новітнє майбутнє. Розчарування у великих надіях, що були в сотнях духовно покалічених обіцянками приходу земного раю людей призвели до трагедії людини, де смерть стає закономірним виходом із ситуації.

Фільм «Танго смерті» Олександра Муратова був знятий за мотивами твору Миколи Хвильового «Повість про санаторійну зону» і є важливим прикладом реалізації драматургії Миколи Хвильового.

Звертаючи увагу на спосіб акторського існування Ірини Малишевої, неодмінно треба підкреслити її ставлення до навколишнього світу та героя Анарха у ньому. Вона тримає маску ніжного, ллейного споглядання та насолоди. Повільний, кокетний світ існування схожий більше на гру романсу. Вона ховається за Анарха як за можливість ще доказування сенсу буття. Його таємниця дозволяє їй уявляти себе іншою та й світ навколо не таким, який він є насправді. Це екзистенційність її життя — воно межує на грані уяви та реального світу. Вона, за словами лікаря санаторійної зони, «умовно звільнена від усіх умовностей» — це деформований результат ідейного гасла «Хто був ніким, той став усім». Розчарування спотворює світоглядне мислення її героїні, тому що вона відкидає від себе всі мрії, які не втілилися, й приймає цей світ, який повстав на початку ХХ сторіччя. І хоча вона й бачить всі хибі цього світу, вона намагається насолодитися ними, оскільки іншого виходу не бачить. Вона відмовляється від концепції мрії як такої — для неї не існує навіть кохання, для неї існує звірячий половий акт. Життя стає фікцією. Граючись, вона промовляє правду про те, що вона теж була залучена до насильственої перебудови світу. Така манера «дитячої гри» стає її спасінням у цьому аморальному світі. Вона зізнається, що пожертвувала своїм тілом із десятками людьми, а потім вбивала їх, тому що вони були ворогами майбутнього режиму. Однак, коли той світ, задля якого були принесені мільйони жертв, розбив надії Маї, тоді в неї залишилась лише звичка.

Анарх теж має своє власне ставлення до результату комуністичної революції, але на відміну від інших героїв його власні думки зашифровані. Їхнє розкодування здійснюється різними методами. Наприклад, дослідженням сновидіння Анарха. Хоч він і не був у цирку, в його сновидіннях постає цей образ із клоунами, в якого помирає син. Підсвідомість Анарха показує нікчемність перетвореного світу, але водночас вона наповнена трагізмом, який несе у собі смерть сина клоуна та шеренги інвалідів. Анарх — це результат відторгнення чужої крові в організмі. Він не може адаптуватися до нових умов, які виростили з революції. За схованою оболонкою героя схована особиста драма. Після боротьби за нову світобудову вона зустрічає його зрадою кохання. Це як один із перших перенесених символічних зневір. Екзистенційним стражданням сприяє і спілкування з метранпажем, тому що він виростає у свідомості героя як своє Alter ego, але на відміну від нього він вже не відчуває сумнін за свої дії. Метранпаж починає жити за чіткими законами жорстокого світу правил та страху. Анарх знає, що ті жертви для цього світу лише породили нові шляхи для втрат. Голос метранпажа стає сигналом до появи кривавих спогадів минулого головного героя. Анарх — це романтик, який готовий був померти за ідеали революції. І розчарування якої призвели не до фізичної, а до духовної смерті.

Дуже цікавими є й інші герої цієї кінокартини. Метранпаж — це уособлення розчарування людини у часи післяреволюційні. Але ця розчарованість несе грубу форму відношення до навколишніх. Ультимативного радикалізму сповнена гра Віктора Степанова: його фізичне існування, погляд, стиль мови та слова, які він використовує. Сестра Катря ще не втратила надію побудувати «суспільство добра та світла». Через це вона пробачає все свавілля людей навколо, вона мріє поїхати в місто, яке постає у її свідомості, у велике азіатське місто (якщо брати концепції

Миколи Хвильового). Оскільки лише так вона зберігає віру в те, що «так багато крові» лилося не дарма.

Зла іронія, яка звернена до результату перебудови світу та нових місцях людей у ньому, стає одним із ключових світоглядних чинників персонажу «Унікума».

Отже, світ, який виріс зусиллями революціонерів, — це мертве тіло, в якому щохвилини помирають живі клітини. Під час розмови лікарів стає зрозуміло, що навіть після кривавих боїв досі тривають арешти, переслідування та цькування. Життя для людей у цій зоні стало автоматичним: живі люди прокинулись у тераріумі. Вони або «серце холодне пороками гріють», або страждають від усвідомлення втрати старого світу на руїнах навіть не побудованого.

В. Сейко

«КУЛЬТУРНО-ПОЛІТИЧНІ НАСЛІДКИ ОПОРУ УКРАЇНСЬКОЇ ТЕАТРАЛЬНОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ ХХ СТ.»

V. Seiko

CULTURAL AND POLITICAL CONSEQUENCES OF THE RESISTANCE OF THE UKRAINIAN THEATRICAL INTELLECTUALS OF THE XX CENTURY

Свобода слова визначається однією з ключових прав і свобод, що належать кожній людині. У сучасному суспільстві, де інформація швидко поширюється, а комунікаційні технології стають неподільною частиною повсякденного життя, потреба у свободі слова стає невід'ємною частиною культури та соціальної динаміки, але на тлі історичного періоду розстріляного відродження в Україні виявляється надзвичайна актуальність потреби сучасної людини у свободі слова. Цей період, визначений репресіями та політичним придушенням, свідчить про те, як відсутність свободи слова може впливати на формування суспільного світогляду та індивідуальної ідентичності.

На жаль, репресії не оминули й українських театральних діячів, які під гнітом влади все одно продовжували свою культурну діяльність, повністю розуміючи усі ризики. Ці події не лише забрали життя цвіту нації, але й позбавили суспільство багатьох талановитих і видатних особистостей.

Серед них можна виокремити Леся Курбаса, Миколу Куліша, Євгена Плужника та інших. Український театр мав би більший потенціал для розвитку і внеску у світову культуру, і, на мою суб'єктивну думку, ці люди з власними новаторськими та інноваційними методами могли б створити театральну школу, що якомога більше зберігала традиції та культурну спадщину народу.

Політичні наслідки виявилися визначальними для подальшого розвитку країни, оскільки їх дії були спрямовані на придушення опозиції та знищення національної ідентичності.

Однією з ключових політичних консеквенцій було встановлення тоталітарного контролю над суспільством. Арешти, допити, політичні переслідування та масові розстріли спричинили систематичний страх серед населення, підірвавши будь-які прояви громадянської активності. Політична опозиція була придушена, а критика влади стала неможливою.

Другим значущим політичним наслідком був тиск і придушення національних рухів та вираження української самоідентифікації. Заборона української мови,